

PREPARE
PACIFIC

PATIA'ANGA PARURU
MEI TE MAKI
KOVIDI-19 NO TEITI
TANGATA KUKI AIRANI

TE PUKA ATE PUNA

Updated 25th June, 2021

TE PUKA ATE PUNA

Updated 25th June, 2021

PATĪ'ANGA PARURU MEI TE MAKI KOVIDI-19 NO TE ITI TANGATA PATIPIKA

Kua kite mātou e, te manamanata nei koe i te pātia iakoe, ki te pātia paruru. Te inangaro nei mātou, i te oronga atu i tētai akamaramaanga kiā koe e tōou kōpu tangata, ei tauturu ia kōtou kia teateamamao me tae mai to kōtou tuātau no te pātia pāruru.

Koai te ka tano i te pātia paruru i teia atiangā

Te inangaro nei te Kavamani Aotearoa i te au tangata te ka kino me tu'ia e te maki KOVITI-19, kia pātia paruru ia nā mua. Ko teia te au tangata ka tano kia pātia paruru iatu i teia tuātau:

- E tangata Patipika 16 e ara atu ōna mataiti
- E tangata e angaanga ana nā te tua rapakau maki, me kore e tangata angaanga i roto i te au ngutuare akatakake'anga, me kore ki runga i te au ngaia akato'anga pairere e te uapu
- E tangata e noo ana ki roto i te kāinga tei akanoo ia no te tangata apikepikē, me kore, e angaanga ana ki roto i reira

Me e noo ana koe ki roto i te tua Tonga o Tamaki Makaurau, ka tano koe kia pātia paruru ia me:

- E maki tināmou toou (mei te potopoto ao, maki pukuatu, toto vene, maki atemāmā me kore, maki mapē)
- E tūranga pakipakita'ī toou
- Kua nui koe

Me tei roto koe i teia pupu tei akatakaia i mua ake, ka tuku iatu tētai pātiaanga kiā koe na runga i te imere, me kore te karere patapata. Ka inangaro ia koe kia tapao atu i tētai tuātau pātia pāruru nā roto i te roro uira, me kore, e rīngi atu i te numero pātia pāruru kia tauturu iā koe. Me kāre e karere no te pātia pāruru i tae atu ake kiā koe, e toou kōpu tangata, e rīngi atu i te numero pātia pāruru:

0800 28 29 26

i rotopū i te ora 8.00am – 8.00pm e 7 rā i te epetoma

Ko te ngutuare e, e tangata makimaki tetai i roto ma tona tangata tiaki tei akanoo'ia, ka tano katoa te reira ngutuare tangata kia patia paruru'ia i teia tuatau

Me te noo nei koe ki roto i tetai ngutuare, e te tiaki nei koe i tetai tangata makimaki, me kore ra e angaanga ana koe i te tiaki i tetai tangata makimaki i rotopu i tetai ngutuare tangata, ka akatika katoa'ia koe kia patia'ia i teia tuatau.

Ea te pātia pāruru i akamata ei ki roto i te tua Tonga o Tāmaki Mākaurau

E tomo mai ana teia manumanu Koviti-19 ki Aotearoa nei na roto i te ngai akato'anga pairere e te uapu. Ko te iti tangata Patipika te maataanga o te tangata e angaanga nei ki teia nga ngai i te ariki atu'anga i te au manui e te patete mei vao mai. Ko te iti tangata Patipika katoa te maata'anga o te au tangata e angaanga nei ki roto i te au ngai akatakake'anga. No teia tu oki, ka ngoie ua ratou i te tu'ia e teia maki. No reira te maataanga o te maki Koviti-19 i viviki ei i te totoā, i ngā marama ake nei, e kua pakia kino kite puna o Tāmaki Makaurau tua ki te Tonga.

E tikaanga to te tangata katoatoa i Aotearoa nei kia pātia pāruru ia. Mei te 16 mataiti e ara atu, pēra katoa, te au tangata kāre o rātou peapa tikaanga i te noo ki Aotearoa nei.

Kua tika i te Kavamani o Aotearoa nei kia pātia paruru ia te tangata katoatoa e noo nei ki Aotearoa, noatu e, kāre oou tikaanga i te noo ki Aotearoa nei.

Ka akono iatu te ingoa, e, tētai au tuanga puapinga no te tangata okotai me oti aia i te pātia pāruru ia. Na teia e akapapu e kua oti te reira tangata i te pātia paruru ia i Aotearoa nei. Na te tuanga rētita o te pātia Koviti-19 o Aotearoa nei e akono i teia mate muna, e kāre tētai putuputuanga Kavamani e akatikaia kia pati atu i te reira.

Ko te au tangata e 16 mataiti e ara atu te ka akatika ia kia pātia i te pātia paruru. Kare teia patia paruru e tutaki.

Eaa te tuātau e pātia paruru ei te katoa anga o te puna

Ka akamata te pātia paruru no te katoaanga o te tangata i Aotearoa nei i roto ia Tiurai 2021.

Ka rava te vairakau patia paruru no te katoatoa i Aotearoa nei. Te akamāroiroi iatu nei te iti tangata Patipika tei o ki roto i te tuanga tikaanga i roto i te akatakaanga i runga nei, kia pātia atu ia ratou i mua ake ka akamata ei te pātiaanga o te toenga o te iti tangata.

Eaa to roto i te pātia paruru

Ko te Pfizer te ingoa o te vairakau i roto i teia pātia paruru. Kare e manumanu ora i roto i teia vairakau. Ko te aiteanga i reira, kare te manumanu Kōviti-19 e pātia ia atu ki roto iā koe. Kare koe e tū'ia e te maki Kōviti-19 me pātia ia koe. Ko te apinga i roto i teia vairakau, kua kapiki'ia e, e Messenger RNA. Kare te 'Messenger RNA' i te apinga ōu. Kua akarakara matatio takere ia ana teia e te au aronga kite pakari no tetai tuatau roa, e tei roto takere te reira i tetai au patia paruru e patia aere'ia nei no tetai au maki tapiri, mei te flu

To tatou metua pakari te ka kino viviki i teia maki

Eaa ta te pātia pāruru ka akatupu

Ka apii te 'Messenger RNA' te mero iti i roto i to tātou kōpapa, kia amani i tētai 'protein'. Ka akaara, te 'Messenger RNA' i te mero e pāruru ana i te kōpapa, kia maani maata i te mero pāruru. Na teia au mero pāruru e tamaki atu i te manumanu Koviti-19 me tukati mai iakoe.

Kare te vairākau pātia pāruru 'Messenger RNA' e noo roa ki roto i toou kōpapa, ngā mea ra ua, kua tae ia. Me oti tana angaanga koia oki i te akaara i te mero pāruru, kia amani maata i te manumanu taratara, no te pāruru atu anga i te manumanu Koviti-19.

Kare te pātia pāruru Kōviti-19 e tamanamanatā i toou 'DNA'

Kare te 'Messenger RNA' e tomo ki roto i te mata o te mero iti – te ngāi i akanoo ia no te 'DNA' (genetic material). Kare katoa te 'DNA' e tamanamanataia.

RNA

DNA

Ka anoanoia koe kia pātia e rua pātia pāruru

- E rua pātia pāruru ka anoano ia koe kia pātia. E 21 ra (3 epetoma) i muri ake i te pātia mua, kua pātia te rua.
- Me oti toou pātia pāruru mua, ka akamata toou kōpapa i te akaara i te mero paruru o toou kōpapa.
- Me oti te rua o toou pātia pāruru, kua maata mai te mero pāruru ta toou kōpapa i amani ei paruru atu i te manamanu Kōviti-19.
- Me oti toou ngā pātia pāruru, kua matutu mai i reira toou turanga paruru mei te manumanu o te Kōviti-19.

E 21 rā mei te pātiaanga mua, ki te rua

Me oti toou pātia mua, kua akamata te paruru o te mero kōpapa

Me oti te rua o tōou pātia, kua maata i rēira te tango pāruru a tōou kōpapa i amani

Kare o te pātia pāruru kino

Kua papu te meitaki o teia vairakau paruru, Pfizer, i te mea oki e kua tamatamata'ia atu teia ki runga i tetai 40,000 tangata. Mei reira mai, kua patia ia atu ara atu i te mirioni tangata i roto i teia nei ao katoatoa. Ko teia au tangata tei patia ia atu, tuketuke te mataiti e te iti tangata.

Kua riro teia ei akapapu mai e, e vairakau meitaki teia.

E au rāvenga pāruru takake atu ta mātou i oti i te akanoo

E iti te kino te ka tupu mai me pātia pāruru ia koe. Me ka kino ra koe, ka rauka i te tangata pātia pāruru i te tauturu iakoe, no te mea kua apii ia aia i te akaora mai iakoe me ka kino koe.

Me oti toou pātia, ka noo koe e 20 miniti i te tiaki me ka meitaki ua koe me ka kinokino koe. Ka matakite te aronga angaanga o te tua pāruru maki iakoe kia meitaki ua koe. E akanoonooanga tinamou rai teia e raveia ana no te au pātia pāruru katoatoa mei mua mai.

E meitaki te pātia pāruru no te au metua pākarikari e te au tangata e maki tōtōa to ratou

E puapinga maata kia pātia pāruru ia te au metua pākarikari e te au tangata e maki tinamou to ratou. Ko te tumu maata oki, koia kare te turanga paruru natura o to ratou kopapa e matutu ana no te paruru atu mei te Koviti-19.

E pupu mea iti ua te kāre e tano no te patia atu ki te patia paruru. Ka ui ui iatu rai tētai au uianga no runga i toou tūranga maki e pera te au vairakau taau e kai ana, i mua ake ka patia ia atu ei koe.

Meitaki te pātia pāruru no te vaine nui

Me e nui koe, e ka inangaro koe kia pātia ia koe, kāre e pātoiana. Me e maki kē atu ra toou, teia te pātiaanga, kia uriuri manako atu koe na mua ki toou nēti-pēpē me kore tāote.

Meitaki te pātia pāruru no te vaine āngai pēpē kite ū mama

Kare e manamanata i tupu ana ki te au vaine e āngai nei ta ratou pepe ki te u mama.

Te akairo kāre e meitaki roa tāau ka kite, ka aite rai kite akairo o tētai au pātia pāruru maki

Ka pātia ia te vairakau ki roto i toou rima (raro uake i toou pakuivi). Kua akakite mai tetai au tangata tei patia ia atu e, kua kite ratou i te mamae i te ngai tei patia ia atu, e ko tetai pae kua kite rai ratou i te akaparuparu o te kopapa.

Tētai au akairo i ripōti ia mai, akamamae te uaua, akaveravera me kore anu putaputa e te akaparuparu.

Teia au akairo akaparuparu, kāre e roa ia, kua meitaki.

**EAA TAAU KA KITE I
RUNGA I TOOU KOPAPA**

Mamae te
ngai i patia'ia,
Mamae te mimiti,
akaparuparu te
kopapa

**EAA TE AU RAVENGA
TAUTURU**

Tapiripiri i te kakau
mau, me kore ra ice,
ki runga i te ngai tei
patia'ia.

Akaruke ki reira no
tetai tuatau poto.

Auraka e romiromi me
kore e maoro i te ngāi
i patia ia.

**TE ORA E TUPU EI
TEIA AU AKAIRO**

Mei tetai 6 – 24
ora

Mamae te au
uaua,
akaparuparu te
kopapa, makimaki,
anu putaputa,
Veravera,
mamae te au
paupau'anga,
akakoko ruaki
(e tupu ana ra teia
i muri ake i te rua i
te patia'anga).*

Akangāroi meitaki,
inu maata i te vai.
Kai i te vairākau
akakore mamae e
te veravera mei te
Paracetamol me
kāre, te Ibuprofen.
Tatau meitaki
mate aruatu i te au
akaueanga i runga
e te paoke ua.
Me kare rae koe e
meitaki ana aravei
atu i toou taote.

Mei tetai 6 –48
ora

* Kare teia au akairo no te vairākau patia ua, penei e maki ke toou.
Uiui mārama atu ki toou taote me manamanata koe.

Me kite koe i te au akairo o teia maki i runga iakoe, e pera, me kua
maki koe, e rīngi atu i toou taote. Me kāre, e rīngi atu i te nūmero
tutakikore o te tua kimi ora **0800 358 5453**.

E ririnui te vairakau pātia pāruru no teia tū maki Koviti-19 i teia tuātau

Kua akapapu mai te kimikimianga e, ka pāruru atu teia vairakau i te katiri o teia manumanu mei te UK e mei South African mai. Me e manumanu kino ōu tētai ka tupu mai, ka tauī viviki iatu rai te vairākau pāruru kia tano ki te katiri ou ka tupu mai.

E mātūtū teia vairākau no te pāruru atu i te maki KŌVITI-19

Mei teia maki Kovidi-19, me patia'ia koe ki teia vairakau Pfizer. Ko ta te au kimikimi'anga teia i akaari mai.

Kāre i pāpu meitaki e, eaa te roa i te ririnui o teia vairakau, me paruru atu iakoe mei te maki KOVITI-19. Inārā, kua tamanakoia mai e, mei te varu marama.

Ka tū rai te tangata e te maki KOVITI-19 noatu e kua pātiaia aia ki te vairākau pāruru. Inārā, e iti te akairo tū kaui e te paruparu ki te kōpapa. Kare e anoano'ia te aere ki te are rapakau'anga maki. No reira, e puapinga maata kia pātia iatu te au metua pākari e te au tangata e maki tināmou tō rātou ki te vairākau pāruru maki KOVITI-19.

Ka iti te totoaanga o teia maki kino, ki te au tangata tei inangaroia e koe, me oti koe i te pātia pāruru ia.

Ko tētai au tanagta, ka imere atu toou taote i te tuatau no te tapaoanga i toou tuatau patia tuātau pātiaanga noou. Me kāre koe i rētita ia ki ko i te taote, ko te tuātau tano teia kia rētita atu koe iakoe.

Ka akapeea te tapao atu anga i tētahi tuātau no te patia paruru i ko i te puna o te Patipika

E rua marae Patipika e pātia nei i te vairākau pāruu i Tāmaki Mākaurau. Te marae mua, ti ko i te are MIT Otago, 5 Otago Road. Ko te rua o te marae, ti 11 Westgate Rd, Westgate. Ko te aronga angaanga i runga i teia ngā marae, e tuatua Patipika ana ratou. Ka tauturu ratou i iakoe, i toou ngutuare tangata e tāau ekalesia no runga i te akatereteranga o teia vairākau pātia pāruu.

Ka akapeea i te akatināmouanga i tētahi tuātau no te pātia iakoe i kō i te ngā puna pātiaanga o te tua Tonga o Tāmaki Mākaurau. Kua tuera te puna pātiaanga tei akanooia no te iti tangata Patipika i Otago. Me kua pati ia koe kia aere atu no toou patia, teia te akateretereanga:

1. Ka tae atu te patiaanga na runga i te karere patapata, me kore te imere, kia tapao koe i tētahi tuātau noou kia pātiaia koe
2. E pata atu ki runga i te ātuianga karere patapata, me kore, te imere no te akatināmouanga tētahi tuātau no toou pātia
3. Iki atu i te puna pātiaanga i Otago ei ngāi patia noou.
4. Iki i tētahi rā e te ora ka tano ki iakoe
5. Ka tuku iātu te karere patapata me kore te imere no te akapāpūanga i toou tuātau patia.

E ringi atu i te nūmero 0800 28 29 26 me te ora 8am–8pm, e 7 rā o te epetoma

ME E UIANGA TĀAU ĀRĀVEI
atu i toou taote me koree rīngi atu i te nūmero
tauturu, tūtaki kore o te kimi ora **0800 358 5453**

Prepare Pacific website **www.preparepacific.nz**

COVID 19 vaccines website:
**[www.covid19.govt.nz/health-and-wellbeing
/Kovidi-19-vaccines](http://www.covid19.govt.nz/health-and-wellbeing/Kovidi-19-vaccines)**

**This Resource was developed based on
the latest information available:
Updated 25th June, 2021**

Notes

PREPARE
PACIFIC

